

Okyjy bilen ýüzbe-ýüz

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Okyjy bilen ýüzbe-ýüz OKYJY BILEN ÝÜZBE-ÝÜZ

Okyjylar bilen duşuşyklar biziň döredijilik durmuşymyza barha aralaşýar. Mysal üçin, soňky wagtlarda, aýdaly, soňky ýarym ýylyň içinde meniň özüm-ä maryly pagtaçylaryň öňünde-de, gyzylarbatly halyçylaryň hem-de şäher ýaşlarynyň öňünde-de, garrygalaly okuwçylaryň we mugallymlaryň öňünde-de, Aşgabatda, respublikanyň dürli künjeklerinden gelen aýal-gyzlaryň aktiwiniň öňünde-de çykyş etmeli boldum. Okyjy köpçüligi bilen bolýan her bir duşuşyga men özüni barlamak hökmünde garaýaryn. Sebäbi seniň gürrüňiňi, goşgularyňy diňleýän adamlar halkyň bir bölegi bolup durýar. Beýle pursatlara başdansowma çemeleşmek öz işiňde jogapkärçiligi duýmazlyk bilen barabar bolardy. Ondan hem beteri, okyjyny äsgermezlik etdigiň bolardy.

Şeýle duşuşyklarda döreyän täsirler, pähimler, duýgular barada metbugat sahypalarynda pikir alyşmak peýdasyz bolmasa gerek. Bu ýerde men esasy zadyň geçirilen duşuşyklaryň hasabyny maglumat üçin ýöretmekde däl-de, şol duşuşyklardan netije çykarmagy başarmakdygy baradaky pähimden ugur alýaryn.

Ilki bilen, şeýle duşuşyklarda esasy roly şahyrlaryň oýnaýandygy mälimdir. Başga ýerlerde-de şeýle, çünki halkyň poeziýa bolan ruhy islegi, söýgüsi çäksiz. Poeziýanyň märekese egsilenok. Barha artýar.

■ A okyjynyň hil tarapy nähili?

Onuň düşüňjesi, şygryýet dünýäsi bilen tanyşlygy, oňa taýýarlygy, estetik derejesi nähili? Okyjynyň islegine göz ýetirmezden, onuň öňüne çykmak, oňa çem gelen zady «hödürlemek» seni juda oňasyz ýagdaýa salyp biler. Häzir okyjylar «şagalaña» gelenoklar, olar diňe goşgy diňlemäge-de üýşenenoklar. Häzirki günleriň okyjysy goşgyny döredýän adama

düşünmek isleýär, onuň içki dünýäsine aralaşmak isleýär. Şonuň üçin-de, okyjylar kämahallar saňa garaşylmadyk sowaly berýärler, seniň çen etmeýän tarapyňdan tutýarlar.

■ Men ýene-de öz gatnaşan duşuşyklarymyň mysallaryna salgylanmaly bolýaryn.

Garrygalanyň raýon merkezindäki 22-nji orta mekdebe biz şol mekdebiň mugallymlarynyň ýörite çakylygy bilen bardyk. Uly zal ýokary klaslaryň okuwçylaryndan, mugallymlardan doly. Seniň berýän gürrüňiň, okaýan goşgularyň edebiyat kabinetiniň magnitofonyna ýazylýar. Okalýan goşgularyň ençemesi diňleýänlere öňden tanyş bolmaly. Kitaba giren, gazet-žurnallarda çap edilen goşgulardan, hatda radioda eden çykyşlarymyzdan hem bu zalda oturanlaryň habarynyň bardygyny biz duşuşykdan öňdäki özara gürrüňlerde bilip galýarys. Bu, elbetde, dörediji adam üçin uly hormat. Emma hormatyň aňyrsynda jogapkärçilik hem bolýar.

■ Indi berilýän sowallara geçeliň.

– Siz goşgy düzüş formaňyzda edebiyat teoriýasyna salgylanýarmyсыňyz?

– Ýazmak hyjuwy nähili ýagdaýlarda has görnetin ýüze çykýar?

– Edebiýatyň dürli žanrlaryndan işlemek kanunalaýykmy?

– Siziň eserleriňizde çeper hakykatyň durmuş hakykatyna baglanyşyklylygy nä derejede?

Bu sowallary berýän okuwçylary ýa-da mugallymlary sen bir söz bilen kanagatlandyryp bilmersiň. Şeýlelikde, okyjy bilen ýazyjynyň arasynda aç-açan hem-de ymykly gürrüň, diňe gürrüň hem däl-de, pikir alyşmak ýaly prinsipial ýagdaý döredýär. Bu ýerde okyjy saňa köp zatlary öwredýär. Okyjy, elbetde, seniň diňleýjiňdir, ýöne gerek ýerinde ony diňlemegiň juda möhümdigini meniň aýratyn nygtasym gelýär. Men kähalatlarda çeper eserlerde arassa hem halk diliniň gödek ýoýulýanlygyndan juda nadyl bolýan okyjylara az gabat gelmedim.

Okyjylaryň hemmesini biraýakdan sürmek, elbetde, nädogry

bolardy. Olaryň belli bir bölegi filosofik poeziýa gowy düşüniş, ondan lezzet almaga ukyply, başga birleri entek ol derejä ýetmän, «gülşükli goşgulary» gowy görýär. Elbetde, şahyr okyjynyň islän goşgusyny okap biler. Emma ýöntemräk okyjyly auditoriýada gülüşdirmegiň hem-de özüne el çarpylmagyny gazanmagyň hatyrasyna lezzetsiz, terbiýeçilik-estetik ähmiýetinden mahrum zatlaryň okalmagyny özüm-ä makullaýaryn. Şahyryň iň belent borjy adamlarda ruhy gозelligi, sap ýürekliligi terbiýelemäge ýardam etmektir. Partiýanyň XXV gurultaýyna SSKP MK-nyň Hasabat dokladynda ýoldaş L.I.Brežnewiň aýdan sözlerini ýatlamak örän ýerliklidir:

«Biziň edebiýatymyzyň we sungatymyzyň köp tagallalaryny bagyşlan ýene bir temasyny belläp geçmek gerek. Munuň özi moralyň, ahlak gözlegleriniň temasydyr. Munuň öz kemçilikleri hem boldy, emma her niçik bolsa-da, üstünlükler köp. Biziň ýazyjylarymyzyň, hudožniklerimiziň eden hyzmaty adamyň iň oňat sypatlaryny – onuň prinsipiallygyny, sap ýürekliligini, çuň duýgulylygyny goldamaga çalşyp, şunda biziň kommunistik ahlaklylygymyzyň mizemez prinsiplerinden ugur alýandyklaryndan ybaratdyr».

Belli sowet kompozitory D.Kabelewskiniň ýaş ösdürimlerde saza bola söýginu döregmegiň hatyrasyna Moskwanyň mekdepleriniň okuwçylarynyň arasynda nähili ýadawsyz iş alyp barýandygyndan mälimdir. Geçirýän duşuşyklarymyzda diňleýjilerde edebiýata çynlakaý höwes, çuňňur söýgi döretmek biziň üçin hem esasy maksat bolmalydyr. Gynansak-da, bizde okyjylar bilen döredijilik işgärleriniň arasynda onsuzam seýrek geçirilýän duşuşyklaryň-da juda guraksy, täsirsiz, başdansowma, häsiýetde bolýandygynyň faktyny gizlemegiň hajaty ýok. Wuzlarda, iri senagat kärhanalarynda, kitaphanalarda; medeni edaralarda, jemgyýetçilik ýerlerinde aýry-aýry şahyrlaryň döredijilik agşamlaryny guramak bolsa diňe arzuwlygyna galyp gelýär. Döredijilik işgärlerini okyjylaryň, tomaşaçylaryň ägirt uly auditoriýasy bilen gaýybana duşuşdyrmaga çäksiz mümkinçiligi

bolan Türkmen telewideniýesiniň edebi-drama gepleşikler redaksiýasynyň jomartlyk bilen bitirýän hyzmatyna minnetdarlyk sözledinu aýdasymyz gelýär. Onuň şu ugurdaky yhlasy soňky wagtlarda has-da artdy. Telewideniýede mahal-mahal poeziýa almanahynyň berlip başlanmagyny, ady belli şahyrlar bilen bir hatarda ýaş zehinleriň çykyşlarynyň yzygiderli guralmagyny, şeýlelikde, edebi prosese hemme taraplaýyn, giň aralaşyp başlanmagybt biz telewideniýe işgärleriniň örän peýdaly inisiatiwasy diýip hasap edýäris. Aýry-aýry edebi gepleşikleriň gaýtalanyp berilmegini haýyş edip, teletomaşaçylardan gowuşýan hatlar halk köpçüliginiň şol inisiatiwany ikelläp goldaýandygyna güwä geçýär.

«Medeniýet işgärleriniň – partiýa çlenleriniň we partiýada dälleriň biziň taryhymyza, biziň häzirki wagtymyza we geljegimize, biziň partiýamyza we halkymyza, biziň beýik Watanymyza mynasyp täze eserleri döretmeklerini arzuw edeliň!»

Partiýanyň XXV gurultaýynyň belent tribunasyndan SSKP MK-nyň Baş sekretary L.I.Brežnewiň aýdan bu sözleri çyn dörediji adam üçin ruhlandyryjydyr hem-de mukaddesdir. Biz halkyň ruhy baýlygy bolan edebiýaty we sungaty ösdürmek barada edýän yzygiderli, tutanýerli aladasy üçin Kommunistik partiýa, onuň Merkezi Komitetine, L.I.Brežnewiň hut özüne çuň ýürekden minnetdardyr.

Okyjynyň ýüreginden turýan ýokary ideýaly, çeperçilik taýdan kämil eserleri döretmek biziň ömrümüzüň manysy bolupdy we bolar. Şu belent işiň hatyrasyna öz talapkär okyjylarymyz bilen üznüksiz aragatnaşyk saklamagyň ähli formalaryndan biziň peýdalanmagymyz gerek. Şeýle gatnaşyklar göz üçin, maglumat üçin däl-de, diňe umumy işiň bähbidi üçin edilende gerek netijäni berip biler. Şu hakykaty ýatdan çykarmaga biziň hakymyz ýokdur.

Berdinazar Hudaýnazarow «Ynsap», 249-251 sah., «Türkmenistan» neşirýaty, Aşgabat-1981 ý. Edebi makalalar